

Politisk stýring av pensjónspengum

- Tað er ørkymlandi, at politiski myndugleikin eftir øllum at døma tekur ein váða upp á nakkan á føroyskum pensjónsuppsparingum, nú Skálafjarðartunnlin skal gerast eftir PPP-leistinum. Tað sigur Jógvan Mørkøre, fyrrverandi formaður í Ognarfelagnum LÍV, sum skýrir málið at vera politiska misnýtslu av Føroya Lívstrygging.

Jón Brian Hvidtfeldt

Føroya Lívstrygging fær eftir øllum at døma ein týðandi leiklut í samband við Skálafjarðartunnlin. LÍV var sera virkið í samband við upprunaligu, privatu ætlanina at gera Skálafjarðartunnlin og átti saman við Kaupthing Banka partafelagið, sum skuldi standa fyri projektinum.

Síðani P/F Skálafjarðartunnlin misti einkaréttin og harvið iniciativioð til privatu tunnilsloysnina, hevur privata partafelagið ligið stilt. Men nú er røringur aftur komin í.

Føroya Lívstrygging hevur keypt partabrøvini hjá Eik Banka í P/F Skálafjarðartunnlin, og felagið hevur somuleiðis sitið við borðið til samráðingar millum Innlendismálaráðið og danska felagið Copenhagen Infrastructure Partners.

Arbeiðið at einskilja Føroya Lívstrygging er framvegis ikki komið á mál, og harvið er tað framvegis landsstýrið, sum hevur fult tamarhald á felagnum.

Gongdin fær Jógvan Mørkøre at óttast. Jógvan Mørkøre hevur í mong ár verið formaður í Ognarfelagnum LÍV, sum er felagið hjá øllum teimum, ið hava sína eftirlónaruppsparing í LÍV. Hann hevur somuleiðis verið nevndarlimur í LÍV frá 2006 til 2012. Í mai mánað legði hann frá sær sum formaður og varð tað gjørt sum ein beinleiðis avleiðing av handfaringini hjá landsstýrinum í samband við einskiljingina.

Politisk stýring

Jógvan Mørkøre heldur gongdina vera eitt týðiligt tekin um politiska stýring av føroyskum pensjónspengum. Hann setir spurnartekin við, hví tað er ein góð røkt av

føroyskum pensjónspengum, tá LÍV nú velir at keypa helvtina av gamla P/F Skálafjarðartunnlinum frá Eik Banka.

– Tá ið LÍV fer inn og keypir Eik Banka út úr P/F Skálafjarðartunnlinum, so er tað ikki fyri at kunna selja einum danskum felag vitanina í hesum felagnum, men partur av eini størri avtalu, har LÍV eisini inngongur við lánnum, møguliga kapitali, metir Jógvan Mørkøre.

Og koblingin hóvar fyrrverandi formanninum í Ognarfelagnum lítið:

– Ein slík dispositión ber boð um stýring úr Vinnu- málaráðnum. Talan er ikki um eina vanliga dispositión hjá óheftari nevnd, sum handlar við ábyrgd móttvegis tryggingartakaranum sum eigara, sigur Jógvan Mørkøre og leggur afturat, at sjálvandi kundi eitt lán til tunnils- ætlanina verið eitt gott hugskot, undir røttu fortreytunum.

Men tað er politiska stýringin av Føroya Lívstrygging, sum fær fyrrverandi formannin í Ognarfelagnum at rópa varskoð:

– LÍV skuldi sambært viljanum hjá lögtinginum verið leyst av Vinnu- málaráðnum, og felagið átti ikki at kunnað verið brúkt av landsstýrinum sum amboð í hesum skýmaskotspolitikki, sigur Jógvan Mørkøre.

Sambært Jógvani Mørkøre er aktuella málið við Skálafjarðartunnlinum bara seinasta dømi av fleiri, har landsstýrið aktivt brúkar sítt vald til at stýra pengunum í Føroya Lívstrygging.

– Vit hava sæð hetta fyrr. Bjargingin av Norrønu í 2008. Stovnanin av Sp/f Fakfelag sum keypara við trygd frá Roynndini, sum er iløgufelagið hjá LÍV, sigur Jógvan Mørkøre og heldur fram:

– Hetta hevur einki við vanligan útbjóðingarpolitikk at gera. Hvørki viðvíkjandi söluni av LÍV seinasta árið, ei

heldur viðvíkjandi Skálafjarðartunnlinum, har LÍV nú verður misbrúkt.

Jógvan Mørkøre óttast, at landskassaveðhaldið, sum almennu Føroyar longu hava bundið seg til móttvegis tryggingartakurum í LÍV, í ringasta føri kann økjast við aktiva leiklutinum hjá LÍV í samband við Skálafjarðartunnlin.

– Hetta kann, um trygd- irnar ikki eru í lagi, leggjast afturat landskassaveðhaldi- num, sigur Jógvan Mørkøre.

– Afturat hesum kemur, at tað er stórus vandi fyri, at talan ikki bert er um seks milliónir krónur, men ivaleyst tað dupulta, sum kann koma at liggja sum deyð uppsparing hjá tryggingartakurum uttan nakað avkast, rennur henda royndin seg eisini fasta. Í ringasta føri hevur nevndin blakað hesa upp- hædd í skarnið, verður henda verkætlan av ongum, til dømis um leiðin fyri tunnlin til Norðurøkið verður lögð

øðrvísi. Tá verður einki at selja.

PPP-modellið

Sum tað liggur í kortinum skal Skálafjarðartunnlin gerast eftir sonevnda PPP-leistinum. PPP stendur fyri Public Private Partnership. Í mai mánað lótu Anders Eldrup og Peter Schütze úr hondum eina frágreiðing um iløgur í infrakervi eftir PPP-modellinum. Frágreiðingin er skrivað fyri fimm av størstu pensjónskassum í Danmark, ATP, PFA, PKA, Sampensjon og PensionDanmark. Frágreiðingin nevnr itøkiliga Skálafjarðartunnlin sum eina verkætlan, ið landsstýrið ætlar at fremja eftir PPP-modellinum.

Jógvan Mørkøre er ivasamur um PPP-leistin:

– PPP er upprunaliga knýtt at privatiseringspoli- tikkinum hjá Thatcher í Bretlandi. So tað ideologiska stríðið um hetta gongur aftur, eftir sum ein fortreyt

fyri figging frá privatum er, at hesin partur kann tryggja sær hægri rentu enn vanligt við eini langtíðaravtalu. Fyri tað almenna verður argu- mentið, at tað verður ikki so skuldarbundið - og helst - minni bundið at einum váða, sigur Jógvan Mørkøre.

Hann vísir á, at tað er ein orsök til, at danskir pen- sjónskassar eru vorðnir idnir forsprákarar fyri PPP-leistinum.

– Tað kemst av skrædli- num á partabrævamarknaði- num eftir 2008, og at avkastið av alternativinum, sum er at seta pengarnar í stats- obligatiónum, er í botni. Avkastið liggur væl niðanfyri tær garanteraðu rentur, sum tað annars ekkaleyst hevur verið arbeitt við í áratiggju, og tí mugu pensjónskassarnir tjena sínar pengar á annan hátt, sigur Jógvan Mørkøre.

Út frá hesum sigur hann seg tí skilja, at Føroya Lívstrygging liggur framvið:

– Fyri føroyska pensjóns- uppsparing er tað sjálvandi eisini áhugavert at kunna sleppa upp í part við PPP-leistinum. Helst í samstarvi við onkran størri pensjóns- kassa í Danmark, sigur Jógvan Mørkøre.

Men hátturin, ið arbeitt verður eftir, er skeivur, metir Jógvan Mørkøre.

– Her er talan um, at føroyskar pensjónir í LÍV verða politiskt stýrðar inn í Skálafjarðartunnlin. Og sjálvt um tað skuldi víst seg, at tryggingartakararnir í LÍV tá avtornar fáa ein fyrir- mun av hesi iløguni, so kann man venda tí við og siga, at landsstýrið hevur tryggjað hendan parti ein framhjárætt í mun til onnur. Og hvat er tá vorðið av fría marknaðinum, spyr Jógvan Mørkøre reto- riskt.